

Матеріали для дистанційного навчання з курсу
«Методологія теоретичного музикознавства»
для студентів 1 курсу освітнього ступеня «магістр»
спеціальності «музичне мистецтво»
Спеціалізація: музикознавство
на період з 12.03.2020 по 03.04.2020

Викладач Сюта Б. О.

- 1. Опрацювати теоретичний матеріал. Скласти конспект.**
- 2. Письмово відповісти на питання з розділу «Завдання для самостійної роботи» за кожною темою.**
- 3. Письмові відповіді надіслати на електронну пошту theodotius@i.ua або kin957@ukr.net.**

Семинар

Метод цілісного аналізу в теоретичному музикознавстві

Цілісний аналіз В. Цуккермана як якісно новий етап музикознавчих досліджень у останній третині ХХ ст.

Особливості цілісного аналізу у трактуванні Л. Мазеля.

Цілісний аналіз як комплексний аналіз музичного твору.

Складники цілісного аналізу: необхідність вибору домінантного методу.

Література: 4, 5, 8, 9, 11, 12, 13, 14, 15, 19, 20-24, 26, 28, 29, 30, 31, 32, 38, 40, 41, 43, 51, 53, 56, 69.

Тема 7

Структурний метод та його методика. Дистрибутивний аналіз.

Компонентний аналіз. Метод зіставного аналізу

Історія виникнення структуралізму, його еволюція. Антиісторичність структуралізму. Визначення поняття “структура” та її складових. Бінарні опозиції на різних рівнях структури музичного твору. Особливості структуралізму: 1 структура – це те, що визначає позицію кожного елемента в цілому; 2 – кожна система має структуру; 3 – структурні закони мають відношення радше до існування, аніж до змін; 4 – під кожною видимістю значення лежить прихована структура. Зміна цілеспрямованості досліджень у зв’язку з впровадженням структурного методу. Диференціація явищ за структурним показником. Дистрибутивний, трансформаційний та компонентний аналіз, аналіз безпосередніх складників. Аспекти використання структурного методу в різних музично-теоретичних дисциплінах: гармонія, поліфонія, аналіз музичних творів, проблеми музичної комунікації і музичної мови. Зіставний аналіз і його відмінність від порівняльного.

Ключові слова і поняття: структуралізм, структура, складові структури, метод опозицій, цілеспрямованість дослідження, музикознавча специфізація структурного методу.

Завдання для самостійної роботи

1. Зібрати дані про історію та розвиток структуралізму.
2. Проаналізувати існуючі визначення поняття “структуралізм”.
3. Описати складові поняття “структуралізм” та смисл введення цього методу в науковий обіг.
4. Перелічити аспекти використання структурного методу в музикознавчих дисциплінах.
5. Аспекти використання в музикознавстві компонентного аналізу.

Запитання для самоперевірки

1. Що таке структура?
2. Що таке структуралізм – метод чи підхід?
3. Як структуралізм проявляється у музично-теоретичних дисциплінах?
4. Як структурний метод використовується для класифікації музичних явищ?
5. Що таке дистрибутивний аналіз?

Література: 3, 9, 10, 11, 18, 19, 24, 25, 28, 33, 34, 38, 42, 45, 51, 53, 58, 64, 65.

Тема 8

Інші методи аналізу змісту в музиці. Текстовий аналіз. Семантичний аналіз і метод топіків. Етимологічний аналіз. Контент-аналіз

Зміст як виражально-смилова сутність музики. Музична форма як головний носій змісту (за Г. Ляйхтентріттом). Сучасні тенденції глобалізації і соціокультурний контекст функціонування музичного мистецтва: зміст музичного твору як феномен культури. Спеціальний (присутній тільки в музиці) і неспеціальний (ідеї, предмети оточуючого світу, емоції) музичний зміст. Свідоме і несвідоме в музичному змісті. Знакова природа музики, специфіка музичної мови. «Інтонація» (Б. Асаф'єв) – «інтонема» – «музема» (Ф. Тегт). Основа музичної семіотики: не звуки чи комплекси звуків, які не можуть бути знаками, а відмінності і зв'язки між ними (У. Еко). Застосування методів семантичного і компонентного аналізу. Музична лексика та синтаксис. Проблема музичних тезаурусів. Ієрархія рівнів музичного змісту і текстовий аналіз. Специфіка змісту музики різних епох, художніх напрямків та стилів. Топіки Л. Ратнера. Жанр як носій музичного змісту. Традиції музичних культур та методи етимологічного аналізу в музикознавстві. Методи корпусної лінгвістики та інформаційний аналіз тексту. Екстрамузичні та парамузичні чинники в аналізі змісту в музиці. Виконавська інтерпретація як важливий чинник інтеріоризації змісту. Культурна компетентність слухача в процесі декодування смислів

музичного твору. Способи використання в музикознавстві методу контент-аналізу.

Ключові слова і поняття: глобалізація, соціокультурний контекст, семіотика, тезаурус, ієрархія рівнів змісту, дискурс, стиль, жанр, науково-творча парадигма, корпусна лінгвістика, інформаційний аналіз тексту, екстрамузичні чинники, парамузичні чинники, інтерпретація, культурна компетентність.

Завдання для самостійної роботи

1. Розкрити, в чому полягає зміст музичного мистецтва.
2. Дати узагальнену характеристику змісту музичного твору як феномена культури.
3. Розкрити знакову природу музики та специфіку музичної мови.
4. Розкрити специфіку функціонування дискурсу в музичному мистецтві.

Запитання для самоперевірки

1. Що таке спеціальний і неспеціальний музичний зміст?
2. В чому полягає специфіка музичної лексики та синтаксису?
3. Які особливості дискурс-аналізу в музиці?
4. Чи впливає виконавська інтерпретація на інтериоризацію змісту?

Література: 1, 2, 3, 6, 10, 11, 13, 17, 22, 24, 25, 27, 29, 31, 33, 35, 37, 41, 43, 44, 57, 59, 64, 65, 70.

Тема 9

Комунікативне музикознавство і дискурс-аналіз. Музична семіотика, топіки, музичні жести.

Основи музичного спілкування. Вплив типу музичної культури на характер музичного спілкування. Головні моделі передавання і сприймання музичної інформації. Специфіка знакових систем, що використовуються в музичному мовленні. Рівні комунікації. Дистинктивні чинники сприймання і розуміння музики. Інтертекст у музичній творчості і сприйманні музики. Механізми декодування і споживання значень у музиці. Дискурс у музиці й основи дискурс-аналізу. Музична семіотика і розвиток теорій топіків і музичних жестів. Екстрамузичні компоненти музичного спілкування. Парамузичномовні засоби. Поняття музично-мовленнєвого жанру.

Ключові слова і поняття: музичне спілкування, комунікація, рівень комунікації, інтертекст, дискурс, музична семіотика, топік, музичний жест, музично-мовленнєвий жанр.

Завдання для самостійної роботи

1. Дати широке та вузьке визначення поняття “дискурс”.
2. Визначити особливості дискурс-аналізу.
3. Перелічити головні моделі передавання і сприймання музичної інформації.

4. Навести приклади музикознавчої дистинкції в науково-дослідницькій діяльності.

Запитання для самоперевірки

1. Що таке дискурс у широкому та вузькому значенні?
2. Які особливості музичної комунікації?
3. Що таке інтертекст і як він впливає на музичну комунікацію?
4. Що таке музично-мовленнєвий жанр?

Література: 3-6, 10, 11, 13, 17, 19, 25, 30, 35, 36, 37, 39, 42, 43, 49, 50, 70.

Семінар

Роль методологічної бази в дослідженні теорії та історії музичного виконавства

- Базові методи дослідження теорії музичного виконавства.
- Складові частини теорії музичного виконавства як наукової дисципліни.
- Урахування виконавської специфіки інструментального, вокального, хорового та ансамблевого виконавства в підборі науково-дослідних методів.
- Історична еволюція дослідження теорії та історії музичного виконавства.

Література: 3, 6, 8-11, 13, 17, 21, 22, 24, 27, 29, 31, 33, 36, 37, 50, 42, 43, 44, 48, 49, 53, 61, 62, 70.

Тема 10

Роль статистичних методів у науковому дослідженні. Методи парамузикознавства, музичної соціології та культурології

Розповсюдженість статистичних методів у наукових дослідженнях та їх універсальність. Різновиди статистичної обробки аналітичного матеріалу: проведення довільних статистичних замірів, середні статистичні дані, корелятивні співвідношення. Залежність вибору статистичного методу від мети та завдань дослідження. Евристичність статистичних методів. Специфізація статистичної обробки матеріалу в зв'язку з особливостями аналітичного матеріалу. Критерії вибірки у статистичних дослідженнях. Значення статистичних даних для остаточних висновків наукового дослідження. Таксономічний метод А. Чекановської як зразок успішного застосування в музикознавстві одного з методів математичної статистики. Парамузикознавчі чинники як універсальний складник процесу музичної комунікації. Роль соціологічних методів у дослідженні явищ масової музичної культури і мистецтва. Культурологічний підхід як важлива опора комплексних досліджень в епоху глобалізації.

Ключові слова і поняття: статистика, довільні заміри, критерії вибірки, середнє значення, кореляція даних, культурологічний підхід.

Завдання для самостійної роботи

1. Дати широке та вузьке визначення поняття “статистичні методи”.
2. Перелічити можливі форми статистичних обробок аналітичного матеріалу.
3. З’ясувати значення статистичних спостережень у музикознавчих роботах в їх залежності від мети та завдань дослідження.
4. Навести приклади використання музикознавцями аналітики парамузичних чинників в процесі комунікації.

Запитання для самоперевірки

1. Що таке статистика у широкому та вузькому значенні?
2. В чому евристичність застосування статистичних методів?
3. Як можна собі уявити довільні статистичні заміри?
4. Що таке кореляція даних?
5. Яка роль соціологічних досліджень масової музики?
6. Яка роль культурологічних аспектів в музикознавчому дослідженні?

Література: 9, 18, 19, 28, 47, 48, 51, 52, 56, 63.

Семінари сплановані таким чином, що кожний з них є підсумковою формою контролю щодо засвоєння студентами матеріалу попередніх лекцій. На семінари виносяться питання, які фігурують у завданнях для самостійної роботи та у запитаннях для самоперевірки.

Залікові вимоги

Враховуючи, що залік проводиться з оцінкою, основними критеріями оцінювання є демонстрування самостійного осмислення найважливіших методологічних проблем сучасного музикознавства у ході семінарських занять, обґрунтоване і самостійне проведення аналізу методологічної основи будь-якої однієї наукової роботи іншого автора з числа рекомендованих музикознавчих праць та знайомство з базовою літературою з проблем методології.

Література

1. Амрахова А. Перспективы фреймовой семантики в музыковедении // Музыка как форма интеллектуальной деятельности. – М., 2007. – С. 157–171.
2. Барсова И. Б. Опыт этимологического анализа // Советская музыка. – 1985. – № 9 (сентябрь). – С. 59-66.
3. Бендицкий А. А., Арановский М. Г. К вопросу о моделирующей функции музыки: музыка и время // Музыка как форма интеллектуальной деятельности. – Москва: КомКнига, 2007. – С. 142-156.

4. Бершадская Т. О понятиях, терминах, определениях современной музыки // Критика и музыкознание: Сборник статей. – Ленинград: Музыка, 1987. – Вып. 3. – С. 97-113.
5. Бобровский В. П. Анализ музыкальный // Музыкальная энциклопедия. Т. 1. – Москва: Советская энциклопедия, 1973. – С. 139–145.
6. Бонфельд М. Ш. Семантика музыкальной речи // Музыка как форма интеллектуальной деятельности. – Москва: КомКнига, 2007. – С. 82-141.
7. Голдстейн Мартин, Голдстейн Инге Ф. Как мы познаём. – Москва: Знание, 1984. – 256 с.
8. Горюхіна Н. Наукові основи теоретичного музикознавства // Питання методології радянського теоретичного музикознавства. – К., 1982. – С. 5 – 17. (Також: Горюхіна Н. А. Научные основы теоретического музыкознания // Горюхіна Н. А. Очерки по вопросам музыкального стиля и формы. – Киев: Музична Україна, 1985. – С. 4-15).
9. Дальхауз К. Музыкознание как социальная система // Советская музыка. – 1988. – № 3. – С. 109-116.
10. Захарова О. И. Риторика и западноевропейская музыка XVII – первой половины XVIII века: принципы, приемы. – Москва: Музыка, 1983. – 77 с.
11. Ингарден Р. Исследования по эстетике. – Москва: Иностранная литература, 1962. – 572 с.
12. Келдыш Ю. В. Музыковедение // Музыкальная энциклопедия. Т. 3. – Москва: Советская энциклопедия, 1976. – Кол. 805-830.
13. Кон Ю. Н. К вопросу о понятии «музыкальный язык» // От Люлли до наших дней. – Москва: Музыка, 1977. – С. 93-104.
14. Котляревський І. А. Загальні основи науково-дослідної роботи. – Київ, 2008. – 95 с.
15. Котляревський І. Питання взаємозв'язку історичного та теоретичного музикознавства // Музика. – К., 1980.
16. Котляревський І. Порівняльно-описовий метод у контексті музикознавчих досліджень // Наука – навчанню: наукові записки культурологічного семінару. – К., 2001. – С. 15–28.
17. Кудряшов Ю. А. Теория музыкального содержания. – Санкт-Петербург: Лань, 2010. – 432 с.
18. Кун Томас. Структура наукових революцій. – Київ: Port-Royal, 2001. – 226 с.
19. Мазель Л. Музыкознание и достижения других наук // Советская музыка. – 1974. – № 4. – С. 24–35.
20. Медушевский В. В. Какая наука нужна музыкальной культуре // Советская музыка. – 1977. – № 12. – С. 78-84.

21. Методологические основы научного познания // Ред. проф. П. В. Попова. – Москва: Высшая школа, 1972. – 271 с.
22. Михайлов М. К. Стиль в музыке: Исследование. – Ленинград: Музыка. Ленинградское отделение, 1981. – 262 с.
23. Назайкинский Е. Искусство и наука в деятельности музыковеда // Музыкальное искусство и наука. – М., 1973. – Вып. 2. – С. 3–16.
24. Назайкинский Е. В. Логика музыкальной композиции. – Москва: Музыка, 1982. – 319 с.
25. Назайкинский Е. О предметности музыкальной мысли // Музыка как форма интеллектуальной деятельности. – Москва: КомКнига, 2007. – С. 44–69.
26. Назайкинский Е. В. О роли музыкознания в современной культуре // Советская музыка. – 1982. – № 5. – С. 51–54.
27. Раабен Л. Н. Наука о музыкальном исполнительстве как область советского музыкознания // Вопросы теории и эстетики музыки. – Ленинград: Музыка, 1967. – Вып. 6–7. – С. 195–214.
28. Рагс Ю. Н. Теоретическое музыкознание. – Москва: Государственный музыкально-педагогический институт им. Гнесиных, 1983. – 63 с.
29. Ручьевская Е. Об анализе содержания музыкального произведения // Критика и музыкознание. – Вып. 3. – Л., 1987. – С. 69–96.
30. Рыжкин И. Историзм постижения музыки // Советская музыка. – 1978. – № 10 – С. 60–69.
31. Скребков С. С. Художественные принципы музыкальных стилей. Москва: Музыка, 1973. – 448 с.
32. Сохор А. Н. О методологии научного познания искусства // Сохор А. Н. Вопросы социологии и эстетики музыки. Сб. статей. – Ленинград: Советский композитор. 1981. – Вып. 2. – С. 23–35.
33. Сюта Б. Музична творчість 1970-1990-х років: параметри художньої цілісності. – Київ: Грамота, 2006. – 256 с.
34. Сюта Б. Деякі аспекти методики аналізу сучасної музики // Студії мистецтвознавчі. – 2008. – Число 4 (24): Театр. Музика. Кіно. – С. 120 – 124.
35. Сюта Б. Дискурс у музиці й теорія дискурс-аналізу в музичній науці // Студії мистецтвознавчі. – 2010. – № 1. – С. 35 – 42. (Також: Інтернет-ресурс: www.studii.com.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=110&temid=29&limit=1&limitstart=5).
36. Сюта Б. Дистинктивні параметри характеристики української музики другої половини ХХ ст. // Мистецтвознавство України: Збірник наукових праць. Випуск десятий. – Київ, 2009. – С. 88 – 94. (Також: Інтернет-ресурс:

www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Musy/2009_10/PDF\MU-10_2009_p-088-094_Sjuta.pdf).

37. Сjuta Б. Основы парамузикознaвствa. – Київ: Видавничий дїм Дмитра Бурaго, 2010. – 176 с.
38. Теоретические проблемы музыкальных форм и жанров. Сборник статей // Составитель и автор предисловия Л. Г. Раппопорт. Москва: Музыка, 1971. – 365 с.
39. Фейнберг С. Е. Пианизм как искусство. Москва: Музыка, 1969. – 598 с.
40. Фомин В. П. Способ существования музыкального произведения и методология сравнительного анализа. Введение в проблему // Музыкальное искусство и наука. – Москва: Музыка, 1973. – Вып. 2. – С. 99-134.
41. Холопов Ю. В. Изменяющееся и неизменное в эволюции музыкального мышления // Проблемы традиций и новаторства в современной музыке. – Москва: Советский композитор, 1982. – С. 52-104.
42. Хрестоматия по теории музыкального содержания / Сост. Казанцева Л. П. – Астрахань: ИПК «Волга», 2006.
43. Цуккерман В. А. О двух противоположных принципах слушательского раскрытия музыкальной формы // Теоретические проблемы музыкальных форм и жанров. – Москва: Музыка, 1971. С. 8-25.
44. Чернова Т. Ю. Драматургия в инструментальной музыке. – Москва: Музыка, 1984. – 144 с.
45. Шейко В. М., Кушнарeнко Н. М. Оргaнiзацiя та методика науково-дослiдницької діяльності. – Київ: Знання, 2006. – 312 с.
46. Юдкін І. М. Загальні та специфічні методи етномистецтвознавчого аналізу культури // Українська художня культура / За ред. І. Ф. Ляшенка. – Київ: Либідь, 1996. – С. 93-107.
47. Adler G. Umfang, Methode und Ziel der Musikwissenschaft // Vierteljahrsschrift für Musikwissenschaft. – 1 (1885). S. 5-20.
48. Adorno T. W. Einleitung in die Musiksoziologie. Zwölf theoretische Vorlesungen. Fr. am M.: Suhrkamp. 1962. S. 224.
49. Blaukopf K. Musiksoziologie. St. Gallen. 1950.
50. Einführung in die systematische Musikwissenschaft / Unter Mitarbeit von T. Kneif, H. de la Motte-Haber u. H.-P. Reinecke. / Hrg. von C. Dahlhaus // Köln: Musikverlag Hans Gerig, cop. 1971.
51. Forte Allen. The Structure of Atonal Music, New Haven-London. 1973.
52. Fucks Wilhelm. Mathematische Analyse von Formalstrukturen von Werken der Musik, Köln. 1963.
53. Gołąb Maciej. Spór o granice poznania dzieła muzycznego, Wrocław. 2003.

54. Hatten Robert S. *Musical Meanings in Beethoven: Markedness, Correlation, and Interpretation.* – Bloomington and Indianapolis: Indiana University Press, 2004. – 349 p.
55. Haydon G. *Introduction to Musicology.* – Charel Hill: The University of North Carolina Press. – Cop. 1941. – XIII, 329 p.
56. Henkjan Honing. *On the growing role of observation, formalization and experimental method in musicology.* *Empirical Musicology Review*, 2006. – 1/1, 2-5.
57. Husmann H. *Einführung in die Musikwissenschaft.* Heidelberg: Qulle und Meyer. 1958. S. 268.
58. Jin Huyn Kim. *Musikwissenschaft in der Postmoderne: Zur Legitimationsproblem... von Musikwissenschaft.* – Universität Osnabrück. 2005.
59. Monelle Raymond. *The Sense of Music: Semiotic Essays.* Princeton: Princeton University Press, 2000. – 336 p.
60. Moser H. J. *Musikwissenschaft // Moser H. J. Musiklexikon.* Vierte, stark erweiterte Auflage. Bd. 2. – Hamburg: Sikorski. 1955. S. 845-849.
61. Narmour Eugene. *Beyond Schenkerism. The Need for Alternatives in Music Analysis,* Chicago-London. 1977.
62. Nattiez Jean-Jacques. *Fondements d'une sémiologie de la musique,* Paris. 1975.
63. Pruett James W., Slavens Thomas P. *Research guide to musicology.* Chicago: American Library Association, 1985.
64. Ratner L. G. *Classic Music – Expression, Form, and Style.* New York: Schirmer Books: 1980ю – 464 p.
65. Redmann Bernd. *Entwurf einer Theorie und Methodologie der Musikanalyse.* – Laaber Verlag, 2002.
66. Schenker Heinrich. *Free Composition (Der Freie Satz),* trans. Ernst Oster, New York. 1979.
67. Silbermann A. *Introduction a une sociologie de la musique.* Paris: PUF. 1955. 225 p.
68. Straus Joseph N. *Introduction to Post-Tonal Theory.* Prentice-Hall 1990.
69. Wiora W. *Historische und systematische Musikwissenschaft.* – Tutzing: Schneider. 1972. S. 480.
70. Интернет-ресурс: Hatten Robert S. *Musical Gesture.* Режим доступа: <http://semioticon.com/sio/courses/musical-gesture/introduction/>